

VIDEN OM

Hvordan øger vi antallet af kvindelige iværksættere?

Evidensbaserede anbefalinger
Fonden for Entreprenørskab

FONDEN FOR ENTREPRENØRSKAB
MEDLEM AF JA WORLDWIDE

Formålet med dette notat er at sikre, at beslutningstagere opnår et fagligt beslutningsgrundlag i deres ønske om at sikre flere kvindelige iværksættere. Notatet bygger på en gennemgang af international forskning inden for temaet om kvindelige iværksættere. Dertil har Fonden for Entreprenørskab formuleret eksempler på politiske anbefalinger, der bygger på forskning og viden.

Ledelsesresumé

I Danmark er der en stigende ubalance mellem virksomheder, der etableres af henholdsvis mænd og kvinder. Mens det i 2012 var 28% af alle nyoprettede virksomheder, der blev stiftet af en kvinde, var det i 2018 kun 26% (Iværksætterindblikket FFE, 2021). Forskning viser dog, at der i samfund med institutioner, der fokuserer på at skabe balance mellem arbejde og familie, f.eks. med offentligt støttet børnepasning og barselsorlov med løn, er flere kvinder indenfor vækstorienteret iværksætteri (Thébaud, 2015). Der ser således ikke ud til at være nogen åbenlys konflikt mellem at skabe lige vilkår mellem kønnene på arbejdsmarkedet og kvindelige iværksættere. Hvorfor er der så ulighed i Danmark, og hvordan kan vi understøtte en bedre balance mellem kvindelige og mandlige iværksættere?

Ligeledes findes der flere rapporter, der indikerer, at virksomheder med kvinder i ledelsesteams kan lede til bedre resultater; sammenlignet med mænd, præsterer virksomheder med kvindelige founders, der støttes med risikovillig kapital, ofte bedre (Skonieczna & Castellano, 2020). Der er således mange gode samfundsmæssige årsager til at understøtte, at flere kvinder bliver entreprenører, fjerne barriererne for kvindeligt entreprenørskab og dermed åbne op for det uudnyttede potentiale, der ligger her (Berger & Kuckertz, 2016; Van der Zwan et al., 2012). Dette gøres mest effektivt ved at anvende en bred og holistisk tilgang til at tackle de barrierer, som kvinder oplever (Kossek et al., 2017).

Dette notat identificerer seks områder som særlig vigtige fokusområder, hvis der skal rettes op på den skæve kønsbalance: 1) Kvindelige rolle modeller, 2) Adgang til finansiering, 3) Adgang til netværk, 4) Kommunikation, 5) Uddannelse og 6) Bæredygtighed.

1) Kvindelige rollemodeller

En væsentlig forklaring på kønsforskellen inden for iværksætteri er forskelle i de oplevede entreprenørielle kompetencer og i den entreprenørielle selvopfattelse (Eble & Hu, 2019; Koellinger et al., 2013; Thébaud, 2010). Her vurderer kvinder generelt sig selv lavere end mænd. Den forskel kunne mindskes markant, hvis kvinder oplevede flere succesfulde kvindelige iværksættere (Ahl, 2006; Bechthold & Huber, 2018; Bell et al., 2017; Gupta et al., 2014; Laviolette et al., 2012). Eksponering for kvindelige iværksættere kan faktisk reducere kvinders stereotype selvopfattelse og afmystificere processen med at blive og være iværksætter (Beaman et al., 2012; Eble & Hu, 2019; Kofoed & McGovney, 2019; Pryor et al., 2016).

Et populært politisk initiativ er at identificere succesfulde kvindelige iværksættere og rollemodeller og tilbyde dem eksponering på særlige online platforme, samt at få organisationer og uddannelsesinstitutioner til at samarbejde proaktivt om at inkludere kvindelige entreprenørielle rollemodeller i deres uddannelsesforløb (Skonieczna & Castellano, 2020). Mange kvindelige rollemodeller bliver stadig portrætteret efter mandlige succeskriterier, men et større fokus på værdibaseret iværksætteri og socialt entreprenørskab kan gøre en forskel.

Trainee-forløb, hvor kvinder matches med kvindelige entreprenører i mandsdominerede sektorer, kan ligeledes være en effektiv måde at øge antallet af kvindelige iværksættere på. Ifølge forskere ved Copenhagen Business School (Rocha & Van Praag, 2019) øges kvinders tilbøjelighed til at beskæftige sig med iværksætteraktiviteter betydeligt, især opstart af virksomhed med ansatte, når de har arbejdet sammen med en kvindelig iværksætter. F.eks. gav det 30 % øget sandsynlighed for, at kvinder ville engagere sig i iværksætteraktiviteter, og hele 89 % øget sandsynlighed for, at de ville starte en virksomhed med ansatte, når de havde været igennem et samarbejde. At have en selvstændigt erhvervsdrivende mor har været anset som en af de stærkeste indikatorer for kvinders entreprenørskab (Hoffman et al., 2014; Lindquist et al., 2015). Sammenlignet med dette har det dog en dobbelt så stor effekt at arbejde for en kvindelig iværksætter.

VIDEN OM

Effekten var særlig stærk, når virksomheden var inden for et mandsdomineret område, og når der var ligheder mellem den ansatte og iværksætteren, f.eks. med hensyn til alder og uddannelsesmæssig baggrund. Kvinder, som ikke tidligere havde været eksponeret for entreprenørskab, oplevede den største påvirkning.

Det vil således give størst effekt at målrette en indsats mod kvinder, som ikke tidligere har været eksponeret for entreprenørskab og at matche dem med kvindelige iværksættere, der har samme uddannelsesmæssige baggrund, og som er aktive på mandsdominerede områder (fx STEM).

Eksempler på politiske anbefalinger:

Lave rollemodelkampagner som viser kvindelige iværksættere

Oprette traineeprogrammer hvor kvinder matches med kvindelige iværksættere, som er aktive inden for mandsdominerede sektorer

Vise flere kvindelige rollemodeller på Public service medie-platforme

Oprette en online platform, som tilbyder kvindelige iværksættere eksponering

Skabe ligelig kønsfordeling ved iværksætterkonkurrencer og lign., som giver feedback til unge iværksættere

Have større fokus på værdibaseret iværksætteri

2) Adgang til finansiering

En effektiv måde at øge kvinders adgang til finansiering er ved at fokusere på at igangsætte politiske tiltag omkring ligestilling mellem kønnene i finansielle virksomheder og at hjælpe denne proces på vej ved at oprette forløb, som uddanner kvinder til at investere i virksomheder i det tidlige stadie (Skonieczna & Castellano, 2020). Det er tre gange så sandsynligt, at kvindelige investorer vil investere i virksomheder ledet af kvinder (Diana project, 2014), og kvinder fokuserer betydeligt mere på virksomheder, der er fællesskabsorienterede (Chen & Harrison, 2019).

VIDEN OM

Det er altafgørende for investorer, at en iværksætter er orienteret mod vækst, og det største vækstpotentiale findes typisk i mandsdominerede sektorer (Guzman & Kacperczyk, 2019). Kvindelige opstartsvirksomheder i mandsdominerede sektorer ville have stor gavn af at få yderligere hjælp af virksomhedskonsulenter til at sikre vækst. Det er nemlig påvist, at når kvinder får hjælp fra en udenforstående, søger de i højere grad finansiering til deres virksomhed (Kwapisz & Hechavarran, 2017).

Et interessant perspektiv fra tiden efter 2020 er, at Corona-epidemien har medført en stigning i opstart af tech-iværksættere, online-virksomheder og i det hele taget omlægning af virksomheder til digitale platforme og et mere hybridt arbejdsliv; her følger øgede muligheder for at drive virksomhed hjemmefra.

Eksempler på politiske anbefalinger:

Udvikle et forløb til kvindelige investorer

Oprette et erhvervsmentorprogram specifikt til kvindelige iværksættere

Statens programmer for finansielle ydelser til startups bør overveje deres kønsfordeling

Udfolde muligheder inden for den hybride og digitale arbejdsplads, som giver rum til at indrette sig som iværksætter på nye måder

3) Kommunikation

For at få flere kvinder til at engagere sig i iværksætteraktiviteter er det vigtigt, at aktører inden for iværksætterøkosystemet undgår en kommunikationsstil, der har et bias, dvs. som er overvejende orienteret mod mænd. Iværksætteri er en mandsdomineret aktivitet, og det er almindeligt at henvise til succeshistorier fra den mandsdominerede sektor i f.eks. Silicon Valley, både i præsentationer og på websteder for organisationer, der støtter iværksætteri (Bruni et al., 2004; Hamilton, 2014). Men selv om det kan være nemt at

VIDEN OM

identificere nogle nøgleord og sætninger i kommunikationen fra organisationer indenfor iværksætterverdenen, er andre ord og udtryk mere subtile, (Gaucher et al., 2011). Det kræver specialiseret software at opfange dem (Snyder, 2016). Et første skridt kunne være at fokusere på nøgleord og sammenhænge, der har mandlig bias, og sørge for en ligelig repræsentation af iværksætter-narrativer om henholdsvis kvinder og mænd.

Da iværksætteri er forbundet med en mandlig stereotyp, er det også vigtigt at fokusere på aktiviteten snarere end på personen, der udfører aktiviteten, altså iværksætteren. Derved undgår man, at piger og kvinder kommer til at fokusere på en mandlig stereotyp, de ikke kan identificere sig med (Rhodes et al., 2019)

Eksempler på politiske anbefalinger:

Udvikling af en kønsneutral sprogguide til organisationer i Danmarks iværksætterøkosystem

Særlig pulje som iværksætterøkosystemet kan søge ind på for at få tilrettet deres sprogbrug

Stærkere politisk italesættelse af værdien af iværksætteri, så det også ræsonnerer hos kvinder, med større fokus på værdibaseret iværksætteri og socialt entreprenørskab

4) Netværk

Da entreprenørskab er en mandsdomineret aktivitet, giver det mening, at kvindelige iværksættere opretter eksklusive netværk for kvinder til at udveksle erfaringer og støtte og bistå hinanden (Greenberg & Mollick, 2017; Mehra et al., 1998). Imidlertid har kvinder typisk færre netværk og mindre varierede netværk.

VIDEN OM

Dermed er det altafgørende for kvinder at have adgang til netværksformidlere og andre væsentlige kontakter til "in-gruppen" (den gruppe, de orienterer sig imod), som i dette tilfælde overvejende udgøres af mænd (Aldrich, 1989; McDonald, 2011). Netværks-events i forskellige former er almindelig praksis på iværksætterområdet, men det kan være en udfordring at navigere i iværksætterøkosystemet (Cunningham et al., 2019). Det er derfor afgørende at reducere kvinders barrierer i forhold til at skabe kontakter (Burt, 1998; Trauth et al., 2009).

Styrkede netværksaktiviteter er hyppigt en del af de initiativer, der fokuserer på at øge kvinders iværksætteri. Netværksaktiviteter er dog typisk blot ét element i en mere holistisk tilgang; den holistiske tilgang fokuserer også på spredning af information, mentorordninger, uddannelse og oplæring samt adgang til finansiering (Skonieczna & Castellano, 2020).

Online platforme, som f.eks. den europæiske portal for kvinders iværksætteri (<https://wagate.eu/>), kan være et effektivt værktøj for kvinder til at navigere i iværksætterøkosystemet. Samtidig må vi dog ikke undervurdere effekten af tiltag, der kan gennemføres med små midler, som f.eks. det at præsentere deltagere for hinanden før events (Bapna & Funk, under udgivelse).

Eksempler på politiske anbefalinger:

Udvikling af en guide til netværks-events i det danske iværksætterøkosystem

Særlige støttemidler til netværksaktiviteter og indsatser, der appellerer til kvinder

Iværksætterøkosystemet bør overveje at etablere sub-netværk for kvinder

5) Uddannelse

Effektanalyser af uddannelse har påvist, at en effektiv måde at øge kvindeligt iværksættereri på er at søge at forankre entreprenørskabsuddannelse på alle niveauer af uddannelsessystemet (Moberg et al., 2018; Lyons & Zhang, 2017, 2018; Wilson et al., 2007). Jo flere gange de unge eksponeres, des højere effekt – særligt for unge piger/kvinder. Eksponering for kvindelige rollemodeller er imidlertid det, der har den største indflydelse på kvindelige studerende (Bechthold & Huber, 2018). Med et øget fokus på entreprenørskab i uddannelserne kan man allerede nu se, at der er flere unge kvinder, som ønsker at blive iværksætter (Iværksætterindblikket FFE 2020).

Det er også vigtigt at have alternativer til de konkurrencefokuserede entreprenørskabsforløb (Brentnall et al., 2017; Jones & Iredale, 2010), idet piger og kvinder er mere tøvende i forhold til at engagere sig frivilligt i konkurrenceaktiviteter (Niederle & Vesterlund, 2011; Pekkari-nen, 2015).

Kvinder er særligt modvillige over for at skulle konkurrere mod mænd (Shurchkov, 2011; Gneezy & Rustichini, 2004), og derfor anbefales det, at entreprenørskabsundervisere underviser blandede hold i entreprenørskabs-konkurrencer (Moberg, 2020), hvilket også kan forventes at have en positiv indflydelse på præstationen, netop fordi dette er en af effekterne af diversitet (Hong & Page, 2004, Page, 2006, 2017).

Det kan også forventes at fremme kvinders interesse for iværksæt-teri, at man understreger, hvor vigtig uddannelse er i forhold til at skabe vækstvirksomheder (Bosma et al., 2012; Guzman & Kacperczyk, 2019). Man kan signalere vigtigheden af uddannelse ved at sørge for at forankre entreprenørskabsuddannelse i længerevarende videregående uddannelser og uddannelsesforløb. I en analyse af dimittender fra de danske universiteter for årene 2001-2011 viste Barslund-Fosse (2014), at kvinders entreprenørskab særligt øgedes blandt dimittender fra kandidatuddannelser. I 2001 blev 37% af virksomhederne således etableret af kvinder, og i 2011 var tallet 49%. Dette viser, at der er flere kvindelige entreprenører blandt højtuddannede (Thébaud, 2015).

VIDEN OM

Entreprenørskab kan også forventes at tiltrække flere kvinder, hvis der kommer øget fokus på at udvikle en bredere palet af uddannelses tilbud som f.eks. sociale og bæredygtige entreprenørskabsforløb (Conway et al., 2018; Hockerts, 2006; Klein et al., 2010; Rodríguez-García et al., 2019), og intraprenørskabsforløb (Afanasjeva et al., 2019; Covin & Lumpkin, 2011; Lackéus et al., 2020), idet disse vil være mere tilpasset kvinders foretrukne former for iværksætteri (Chen & Harrison, 2019).

Eksempler på politiske anbefalinger:

Forankre og gøre uddannelse i entreprenørskab obligatorisk fra grundskole til de længere videregående uddannelser og ph.d.-forløb

Sikre at alle undervisere ved danske uddannelsesinstitutioner er uddannet eller efter/videreuddannet inden for entreprenørskab og iværksætteri

Udvikle entreprenørskabsforløb, der ikke alene er udformet som konkurrencer, men som også er en del af den ordinære dannelse og uddannelse og iværksætteri

Have et strategisk fokus på at fremme diversitet på uddannelsesinstitutionerne blandt underviserne

Via særlige puljer øge fokuset på intraprenørskab og socialt, offentligt og bæredygtigt entreprenørskab

6) Bæredygtigt entreprenørskab

En trend, der ser ud til at have en positiv påvirkning på kvinders entreprenørskab, er det stigende fokus på bæredygtighed. Meta-analyser viser, at sammenlignet med mænd, lægger kvinder større vægt på, at aktiviteter skal hjælpe andre (Su et al., 2009), hvilket blandt andet kommer til udtryk ved, at kvindelige investorer hyppigere investerer i virksomheder, der skaber social og økonomisk værdi (Skonieczna & Castellano, 2020).

Vores egne studier (Moberg & Holse, 2021) og arbejde med verdensmålsøgter (Mikrolegatanalyse, 2021) viser også tydeligt, at bæredygtigt entreprenørskab ser ud til at være særlig interessant for kvinder. Der kan være flere forklaringer på dette, og de går på tværs af de fem tematikker beskrevet ovenfor. Bæredygtigt entreprenørskab kendetegnes ved en anden sprogbrug (Ploum, 2018), og det store fokus på FN's Verdensmål medfører typisk, at der er en mindre teknologi-orienteret jargon med færre 'militære' metaforer og mindre fokus på konkurrence, alt sammen noget som i højere grad appellerer til kvinder (Chen & Harrison, 2019).

Den bæredygtige dagsorden har dog ikke mindsket fokus på teknologiske løsninger og innovationer. I de seneste årtier har kvinder klart overhalet mænd, hvad angår uddannelsesniveau (OECD, 2015), og de prioriterer typisk områder, hvor uddannelse værdsættes (Stoet & Geary, 2018). Blackburn (2017) viser dog i sit studie, at kvinder generelt vurderer deres naturvidenskabelige færdigheder lavere end mænd. Til gengæld vurderer de sig selv som bedre til kritisk tænkning, problemløsning og interpersonelle færdigheder, hvilke alle er vigtige kompetencer for bæredygtigt entreprenørskab (Bianchi, 2020). Da kvinder har en højere motivation for at engagere sig i entreprenørskab, når det er bæredygtigt, kan uddannelsesinitiativer, der kombinerer bæredygtigt entreprenørskab og et stærkt fokus på STEM, få den effekt, at vi får styrket både den vertikale integration (gennem entreprenørskab) og den horisontale integration (gennem fokus på vækstsektorer) (Elliot et al., 2020; Guzman & Kacperczyk, 2019; Puri, 2017).

Vi foreslår derfor følgende initiativer:

Styrke investeringerne i bæredygtighed, verdensmål og grøn omstilling og skabe mulighedsrum for bæredygtige og sociale iværksættere inden for disse områder

Igangsætte iværksætterinkubationer på ungdomsuddannelser og videregående uddannelser med fokus på grønt iværksætteri

Understøtte konkrete udviklingsforløb på danske virksomheder, der skal i gang med grøn omstilling, til at etablere samarbejde med - og styrke innovationsgraden hos - unge grønne iværksættere

Udvikle nye uddannelser og fag og fagdidaktikker med fokus på bæredygtigt entreprenørskab

Efteruddanne lærere og undervisere i at arbejde med bæredygtigt iværksætteri, grøn omstilling og verdensmål koblet direkte til entreprenørskab

Resumé

Selvom konkrete politiske initiativer inden for forskellige områder let kan identificeres, ligger vanskelighederne i at vurdere, hvordan synergier mellem de forskellige initiativer kan sikres mest effektivt (Kossek et al., 2017). Kvindelige rollemodeller er vigtige på mange forskellige områder (Bosma et al., 2012), og uddannelse (Moberg, 2020) og kommunikation (Rhodes et al., 2019) er vigtige bestanddele i næsten alle politiske initiativer, som er målrettet kvindeligt iværksætteri. Stereotyper under forandring, som kommer til at påvirke både netværk og kvinders adgang til finansiering (Joseph et al., 2015; Younkin & Kuppaswamy, 2017), vil kræve ændringer i måden vi kommunikerer på og måden vi uddanner på, og kvindelige rollemodeller kan være stærke eksempler på, hvordan man som kvindelig entreprenør overvinder barrierer i en mandsdomineret sektor (Rocha & Van Praag, 2019).

En effektiv strategi til at fremme entreprenørskab blandt kvinder skal således antage en holistisk tilgang til problemet og sigte mod at sætte ind på flere forskellige områder, hvor kønsdiskrimination finder sted (Kossek et al., 2017), samt at styrke fokusset på bæredygtige løsninger, SDG'er samt iværksætterier inden for grøn omstilling, da flere kvinder tiltrækkes af den dagsorden. Vores uddannelsessystem er en vigtig nøgle til at sikre, at flere unge piger og kvinder vælger at blive iværksætter. Dette notat er et bidrag til den politiske beslutningsproces med konkrete bud på, hvordan en sådan strategi kan designes, og en identifikation af effektfulde politiske initiativer på seks væsentlige indsatsområder.

Af Kåre Moberg, forskningsleder
Fonden for Entrepenørskab
Marts 2022

Fonden for Entrepenørskab

Entrepenørskab skal være for alle, for det giver børn og unge evner til at skabe, forandre og gøre en forskel i verden. Det er Fonden for Entrepenørskabs vision, og det vi er drevet af i vores arbejde på skoler og uddannelser. Det gør Fonden ved at hjælpe skoler og uddannelser med at fremme entrepenante og innovative evner hos elever og studerende. Målet er, at entrepenørskab skal være en naturlig del af undervisningen på alle uddannelsesniveauer i Danmark.